

اندیشه وحدت فریقین (تشیع و تسنن) در گفتمان امامین انقلاب

حجت الاسلام مهدی اماندادی قطب آبادی^۱

^۱ طلبه حوزه علمیه قم، مبلغ و محقق علوم اسلامی

چکیده

یکی از مهم‌ترین مباحث اسلامی، مبحث وحدت مذاهب می‌باشد که از صدر اسلام تاکنون مورد توجه بوده است. روایات و آیات متعددی به این مهم پرداخته‌اند و اصولی را یادآور شدند. پژوهش حاضر با روشی تحلیلی به اندیشه وحدت میان مذاهب تشیع و تسنن در گفتمان امامین انقلاب می‌پردازد. زیرا مهم‌ترین و بزرگ‌ترین مذاهب در اسلام، مذاهب تشیع و تسنن هستند. حال اگر میان این دو مذهب وحدتی محکم وجود داشته باشند، بدون شک دشمنان اسلام هرگز نمی‌توانند به بنیه اسلامی ضربه‌ای وارد کنند و به مقدسات اسلام و قرآن توهین کنند و کشورهای مسلمان را در این گوشه و آن گوشه جهان اشغال و تصاحب کنند؛ یکی از نیازهای کنونی در جوامع اسلامی، تأکید بر ایجاد وحدت بین شیعه و سنی در تحکیم جامعه اسلامی است که محور اصلی تحقیق حاضر است. جامعه اسلامی، جامعه‌ای است که در همه امور خویش یک شریعت را حکم و داور قرار می‌دهند و فقط به اسلام گرایش دوستی دارند.

واژه‌های کلیدی: اندیشه وحدت، وحدت اسلامی، امامین انقلاب، فریقین، تشیع و تسنن.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

وحدت بین تشیع و تسنن در جوامع اسلامی آن هم در شرایطی که یکی از اساسی ترین نیازهای جامعه اسلامی امروزی است، مطرح می‌شود که جدایی‌ها و ظهور جریان‌های آتشی بین این مذاهب، کیان جهان اسلام را تهدید می‌کند. تقریب مذاهب اسلامی، قبل از دوره اخیر در نتیجه تلاش و پایداری مصلحان بزرگ و آرزومند وحدت اسلامی در جامعه اسلامی مطرح گردید. بی‌گمان اگر تفرقه‌ای وجود نداشت و خطر تفرقه و نزاع و آتش تعصب‌های مذهبی نبود، و اگر ضرورتی عینی و سرنوشت ساز و سوء استفاده دشمنان نبود این عالمان آگاه و دلسوز موضوع وحدت اسلامی را مطرح نمی‌کردند. درباره وحدت بین شیعه و سنی سخن‌های بسیار گفته شده، اما آنچه امروز طرح آن بایسته به نظر می‌رسد، طرح راه کارهای ایجاد وحدت بین شیعه و سنی و ارائه راهبردهایی که بتواند به وحدت و یکپارچگی جهان اسلام بینجامد و زمینه‌های تحریک، درگیری و جنگ‌های فرقه‌ای را خنثی کند. در قرآن مجید سخن از وحدت و مذمت اختلاف به میان آمده و خطرات آن بازگو شده است. با بررسی این آیات به خوبی عوامل وحدت بخش را می‌توان به دست آورد. زادگاه اختلاف از نظر قرآن در میان حاملان دین و از سوی برخی عالمان بسته اندیش است، آنان هستند که گاه به جای کاهش دادن اختلاف‌ها و نزدیک کردن افکار و اندیشه‌ها، زمینه‌های رویارویی را فراهم می‌سازند و با سطحی نگری، طرح موضوعات سست و بی‌پایه، برگزاری جلسات موهن، استناد به احادیث ضعیف، همواره هیزم اختلاف را انباشته می‌سازند، و به تعبیر قرآن (شوری/ ۱۴) با آگاهی، به اختلاف دامن می‌زنند. در این تحقیق عوامل اختلاف مفصل مورد بحث و بررسی قرار گرفته و راه کارهایی نیز برای از بین بردن این اختلاف بیان گردیده است. امید است برای خوانندگان مفید و سودمند واقع شود. حال که انقلاب و حکومت اسلامی، زمینه پیدایش وحدت را از هر نظر پدیدار کرده و آرمان وحدت گرایی را از حالت اولیه آن بصورت یک تئوری و نظریه عمیق انقلابی در آورده و در سطح جهان مطرح نموده است، باید با تلاش و اخلاص در راه وحدت بخشیدن به صفوف مسلمانان بکوشیم و دل‌ها و اندیشه‌ها را برای شنیدن ندای حق و آوای وحدت بگشائیم. برخی از عالمان مذاهب اسلامی اهمیت وحدت را درک نموده و بر آن تأکید زیاد داشته و در این باره از هیچ کوششی دریغ نکرده‌اند. لازم است که با تکیه بر استعانت خداوندی، از اختلاف بین خود دوری کنند و صف‌های خود را در بعد اجتماعی و سیاسی فشرده سازند و سخن خود را در برابر دشمنان اسلام یکی گردانند تا بتوانند خصومت دشمنان را از جمع مسلمانان در گوشه و کنار جهان دفع کنند و برای نجات سرزمین‌های اسلامی از دست تظاول آنان بکوشند تا درفش اسلام بار دیگر بر فراز آنها به اهتزاز در آید و مسلمانان شعار الله اکبر را سر دهند. آری با اتحاد و دور نهادن اختلافات، ترس و اندوه رخت بر می‌بندد چنانکه خداوند فرموده است: «وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (آل عمران/ ۱۳۹). سستی نکنید و غمگین نشوید، اگر شما ایمان داشته باشید، برترید (ر. ک: ابراهیم جناتی، ۱۳۸۱، ص ۴۱۵). بدین رو، گفتگو درباره عوامل و عناصر تشکیل دهنده ی وحدت بین شیعه و سنی و نقش آن در تحکیم جامعه ی اسلامی یکی از مبرم ترین نیازهای کنونی جامعه ی اسلامی است که با حفظ وحدت و یکپارچگی می توان بین شیعه و سنی همبستگی ایجاد کرد. البته معنای صحیح وحدت شیعه و سنی این است که با توجه به اینکه بین دو مذهب مشترکات بسیاری است دو گروه باید بر محور این مشترکات به هم نزدیک شوند و برای حفظ و تعالی اسلام با همدیگر همکاری و هم یاری داشته باشند. در واقع، نهال وحدت شیعه و سنی در عصر امروز به دست توانای حضرت آیه الله العظمی بروجردی (ره) و شیخ محمود شلتوت غرس شد، جرقه امید در دل دینداران متعهد در جهان اسلام بود که شعله‌های مقدس آن تا ابد فروزان تر و درخشان تر خواهد بود. این دو بزرگوار با روشن بینی و درک صحیح از شرایط جهانی و موقعیت مسلمانان، اساسی را نهادند که به مثابه ی سدّی محکم می‌تواند در حراست از کیان جهان اسلام در هجوم همه جانبه استعمار کار ساز افتد، به عبارت دیگر در دورانی که استعمار و صهیونیسم تمامی جهان اسلام و ارزش‌های آن را مورد هجوم قرار داده و اساس کار خود را بر تعمیق نقاط افتراق مذاهب اسلامی و به فراموشی سپردن نقاط اشتراک آنها بنیان نهاده‌اند. منطلق حکم می‌کند

که مذاهب اسلامی که در اصول با هم اشتراک نظر و عقیده دارند، با پی جویی نقاط اشتراک، از مسلمانان، امت یگانه‌ای بسازند که با هدف مشترک، پاسدار میراث فرهنگی، ارزشهای معنوی و داشته‌های مادی خود باشند (سایت پرسمان). از آنجایی که کمبود چنین تحقیقی در جامعه کنونی احساس می‌شد و همچنین دشمنان اسلام به دنبال اختلاف افکنی بین شیعه و سنی هستند، تحقیق حاضر با روشی تحلیلی به اندیشه وحدت فریقین در گفتمان امامین انقلاب می‌پردازد.

۱. مفهوم شناسی

۱-۱. مفهوم وحدت

در لغت به معنای یگانه بودن و یکی بودن است (دهخدا، بی تا، ج ۲، ص ۲۷۲). ولی در معنای اصطلاحی به مفهوم اتحاد و یکی شدن دو چیز و یا بیشتر به کار می‌رود (سید علوی، ۱۳۸۱، ص ۵). مفهوم وحدت و یکپارچگی اسلامی این است که با توجه به مشترکاتی که بین همه طوایف و فرقه‌های اسلامی وجود دارد و همگی اعتقاد به خداوند یگانه، پیامبر اسلام (ص) و کتاب الهی و قبله مشترک و اعتقاد به معاد و احکام اسلامی مثل نماز، روزه، حج و زکات دارند، با همدلی با یکدیگر همکاری کنند. اختلاف در بعضی از اعتقادات و احکام و اختلاف منابع، که نتیجه طبیعی اجتهاد و تفکر آزاد است، نباید موجب جدایی و دوری قلبی مسلمانان از یکدیگر شود، بلکه باید همه فرقه‌های اسلامی با کمال شرح صدر و وسعت نظر عقاید و افکار یکدیگر را درک و تحمل نمایند و در عین حال که در صحنه کاوش و تحقیق و بحث و استدلال در فضای علمی تلاش می‌کنند، در عرصه زندگی اجتماعی و تعامل با توجه به مصالح تمام امت اسلامی با سماحت یکدیگر را درک و به عناصر مهم تشکیل دهنده وحدت توجه و در راه تحقق آن بکوشند. مراد از وحدت یکی کردن مذاهب، شیعی کردن سنیان و یا سنی کردن شیعیان نیست. منظور حصر مذاهب به یک مذهب و یا حتی گرفتن مشترکاتی که بین همه طوایف و فرقه‌های اسلامی وجود دارد و طرد متفرقات آنها نیست. بلکه مراد از وحدت، برداشتن موانع مصنوعی و پیشگیری از اموری است که باعث جدایی، کینه و دشمنی میان مسلمانان می‌گردد. از یک طرف دست دشمنان اسلامی بر آنان دراز و از طرف دیگر در درون خود گرفتار و از حرکت و پیشرفت و رفع فقر، و جهل و حل مشکلات جامعه بازمانده و به خود مشغول می‌گردند، عقل دینی و خرد جمعی می‌گوید حفظ آرمان‌های اصلی مهم‌تر از نزاع‌های بخشی نگر است.

۲-۱. مفهوم اخوت اسلامی

اخوت اسلامی بدین معنا و مفهوم است که همه ی عالمان مذاهب اسلامی باید با تلاش و کوشش و اخلاص، در راه تحقق وحدت بین صفوف مسلمین بکوشند. همه باید در برابر حرکت‌های ضد اسلامی و موضع گیری بنگاه‌های استکباری و تدبیرهای صلیبی و نیرنگ‌های صهیونیستی در بلاد اسلامی که شب و روز برای برافروختن آتش نزاع و تفرقه بین مسلمانان اهتمام می‌ورزند بیدار باشند و با وحدت و همسویی و همدلی نگذارند که به اهداف ناروای خود برسند. چه بهتر آنکه مسلمانان با همکاری و اتحاد و تلاش فراوان به هدف مشترکی که بین آنان وجود دارد، دست یابند و حکومتی واحد براساس کتاب خدا و سنت رسول (ص) او تشکیل دهند و شکوه و فرهنگ و نیرومندی و عزت اسلام را بدان بازگردانند (ر. ک: ابراهیم جناتی، ۱۳۸۱، ص ۳۹۵). اسلام بر آن تأکید کند. بلکه ضرورت زندگی و عقل نیز، آن را به ما توصیه و تأکید کرده است زیرا هستی ما به آن بستگی دارد و آنچه بر سر مسلمانان آمده و می‌آید به علت دوری از یکدیگر بوده است. حوادث صدر اسلام اگرچه باعث دیدگاه‌های متفاوت بین مسلمانان نسبت به صحابه گردید، ولی ما امروزه مسئول در برابر آن حوادث نمی‌باشیم و باید افکار و اندیشه‌ها را متوجه آینده نمائیم. زیرا دشمن از راه‌های مختلف و گوناگون و با انگیزه‌های جدید، اختلافات را بین مسلمانان

برای همهٔ زمان‌ها دامن می‌زند. متأسفانه به رغم همهٔ اصرارها بر وحدت، نغمه‌های شوم اختلاف و دودستگی و جدایی‌ها، بر زبان دشمنان آگاه و دوستان نادان جاری می‌باشد در حالی که کفر جهانی کلیهٔ تضادهای داخلی خویش را حل کرده و در برابر اسلام و مسلمانان در یک صف قرار گرفته‌اند. آیا سزاوار است که مسلمانان به علت اختلاف سلیقه‌ها و برداشت‌های مختلف از برخی ادلهٔ شرعی، با هم در مسائل اجتماعی و سیاسی اختلاف نموده و در برابر یکدیگر صف آرایی کنند، حال آنکه در تمام اصول عقاید و عمدهٔ مبانی و منابع اصلی استنباط احکام الهی و در بیشتر فروع، دارای باور و نگرشی یکسان می‌باشند. شگفت‌آور این است که امت پیامر سرنوشت بلاد خود را به دست نشاندگان مستکبرین جهان خوار بدهند، تا درآمد حاصل از منابع سرشار سرزمین‌های اسلامی را که باید در خدمت ابلاغ معارف دین و ارزش‌های اسلام به جهانیان باشد، در راه‌هایی بکارگیرند که جز پراکندن دروغ، ایجاد تردید و بدبینی و سرانجام افتراق و نزاع در میان امت اسلام، نقش دیگری ندارد. شگفت‌آورتر اینکه برخی همراه و همصدا با تبلیغات روحانی نماهای درباری، بذر بغض و کینه و نزاع را بین امت اسلامی می‌کارند و نسبت به هر اندیشه و عمل وحدت‌گرایانه، با سوء ظن و بدبینی می‌نگرند (ر. ک: ابراهیم جناتی، ۱۳۸۱، ص ۴۱۴).

۲. وحدت در گفتمان امامین انقلاب

بزرگان دینی ما، یکی از منادیان بزرگ وحدت بین شیعه و سنی در جهان اسلام بشمار می‌روند و تأکیدات فراوانی در بیانات و مکتوبات و نظرات فقهی و سیره عملی آن‌ها، بر ضرورت اتحاد ملل و طوائف مسلمین و جلوگیری از تفرقه در صفوف امت اسلامی دارد. در این فصل از تحقیق تلاش شده تا، مبنای نظری این آرمان در اندیشه بزرگانی چون امام خمینی (ره)، مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و... مورد بحث و بررسی قرار گیرد و راهبرد (استراتژی) و ابزارهای راهبردی (استراتژیک) آن‌ها برای تحقق این وحدت بررسی شود.

۲-۱. وحدت گفتمان امام خمینی (رحمة الله علیه)

امام راحل از اول بر قضیه‌ی وحدت اسلامی بین شیعه و سنی اصرار می‌نمودند. استعمار، به این نقطه چشم دوخت و از آن حداکثر استفاده را کرد، و در این کار انگیزی‌ها از بقیه‌ی دشمنان استعماری، متبحرترند؛ و آنها در ایران، ترکیه و کشورهای عربی، و در شبه قاره‌ی هند، سال‌ها زندگی کرده‌اند و با رموز کار آشنا هستند که چگونه می‌توان سنی را علیه شیعه تحریک کرد و چگونه می‌توان شیعه را علیه سنی تحریک کرد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، این حرکت استعماری شدت گرفت و در این سال‌های اخیر به خاطر این که جمهوری اسلامی توانست هدف بزرگی را به دست آورد و به قله‌ی بزرگی برسد و آن قله عبارت بود از «بیداری دنیای اسلام» انگیزه وداعی اختلاف افکنان و جبهه‌ی استکبار برای ایجاد اختلاف، شدیدتر و قوی‌تر شد. امروز در عراق، می‌خواهند شیعه و سنی را به جان هم بیندازند؛ در پاکستان، این کار را می‌خواهند بکنند، در افغانستان این کار را اگر بتوانند، می‌کنند و در ایران هم اگر بتوانند، می‌کنند. حتی ایادی آنها به لبنان رفتند برای اینکه بتوانند بین شیعه و سنی اختلاف بیندازند.

در این بخش کوشیده شده ضمن بررسی ابعاد وحدت در اندیشه‌ی امام خمینی (ره)، به طور خاص به دو پرسش مشخص زیر نیز پاسخ داد:

اولاً: آیا این تأکید بر وحدت تنها به خاطر مصلحت‌های خاص و از دیدگاهی تاکتیکی مطرح شده است و یا اینکه مبنای نظری مهمی در بینش امام خمینی دارد؟

ثانیاً: راهبرد(استراتژی) ایشان برای تحقق این وحدت چیست؟

حضرت امام خمینی (ره) تفرقه مسلمانان را یکی از مشکلات اساسی جهان اسلام می‌داند. از این رو، بر وحدت اسلامی بسیار تأکید می‌کرد و آن را رمز پیروزی مسلمانان جهان می‌خواند. حضرت امام خمینی (ره) در صحیفه نور، بر مسأله وحدت اسلامی تأکید کرده‌اند و در این باره فرموده‌اند: «قرآن، عقد اخوت بین همه شما خوانده است. آن کسانی که در آخر نقطه عالم مسلم و مؤمن است» با کسی که در اول نقطه عالم هست، جدایی ندارند و مصالح خودشان را مصالح اسلام و مصالح همه‌ی ملتها بدانند.» (خمینی، بی تا، ج ۱۳، ص ۲۷).

۱-۲-۱. راهبرد سیاسی امام خمینی(ره) برای تحقق وحدت اسلامی

امام خمینی علت العلی تفرقه بین شیعه و سنی را عامل خارجی می‌داند و معتقد است که این عامل خارجی با استفاده از عناصر داخلی در جوامع مسلمان کار تخریب و انهدام وحدت در این جوامع را انجام می‌دهد. وی از سران کشورهای اسلامی و آخوندهای درباری به عنوان دو دسته از عناصر داخلی که می‌توانند آلت دست عامل خارجی قرار گیرند نام می‌برد. به اعتقاد امام خمینی(ره)، دو ابزار بسیار مهم برای ایجاد اختلاف که توسط عامل و عناصر مذکور مورد استناد واقع می‌شوند عبارتند از ملی‌گرایی ناسیونالیسم و اختلاف مذهبی.

بر این اساس راهبرد امام خمینی برای رسیدن به وحدت مبتنی بر برخورد با عامل اصلی یعنی ابرقدرتها و قدرتهای سلطه‌گر و همچنین مبارزه با عناصر تفرقه‌افکن داخلی می‌باشد. ابزارهای راهبردی برای رسیدن به وحدت نیز از نظر امام عبارتند از: سران آگاه دولت‌های اسلامی و همچنین علما و روشنفکران و کنگره عظیم حج.

همچنین راهبرد امام خمینی برای تحقق این وحدت مبتنی بر نگرش وی به عوامل تفرقه در جهان اسلام است و معتقد است در صورت رفع عوامل تفرقه، وحدت بین شیعه و سنی می‌تواند محقق شود.

۲-۱-۲. اندیشه امام خمینی(ره) برای تحقق وحدت اسلامی

قدرتمند شدن جهان اسلام یکی از آرمانهای اساسی در اندیشه‌ی سیاسی امام خمینی(ره) است. در این راستا وجود وحدت و اتحاد در صفوف داخلی مسلمین از نظر ایشان، یکی از مهمترین عوامل قدرت بویژه در مبارزه با دشمن جهانی به شمار می‌آید. بر این اساس، امام خمینی به عنوان یکی از منادیان بزرگ وحدت در جهان اسلام شناخته می‌شوند و در بیانات، مکتوبات و دیدگاه‌های فقهی و سیره‌ی عملی خود بر ضرورت اتحاد ملل و طوایف مسلمین و جلوگیری از تفرقه در صفوف امت اسلامی تأکید فراوانی دارند.

۳-۱-۲. وحدت در آثار امام خمینی(ره)

بررسی آثار امام خمینی(ره) بیانگر این مطلب است که تأکید بر وحدت در آثار ایشان، از یک مبنای نظری قوی ریشه می‌گیرد و این تأکید بر مکتب فلسفی عرفانی امام خمینی که مبتنی بر وحدت حقیقی عالم خلق و امر و وحدت حقیقی موجود است استوار می‌باشد. از دیدگاه امام فطرت الهی بشر گرایش به توحید دارد و عقل و خرد آدمی نیز در تمامی ادوار زندگی‌اش آنجا که به غرضها و تمایلهای نفسانی و شیطانی آلوده نشده بر همین گرایش حکم کرده است. منازعات، پراکندگیها و تفرقه‌ها

نیز خلاف مصلحت جوامع انسانی و گاهی در مسیر انحطاط دانسته شده است. انبیای الهی از آدم تا خاتم - صلوة الله علیهم اجمعین - نیز اساس دعوت دینی خویش را بر توحید و نفی مظاهر شرک و ثنویت و تثلیث و نفاق در همه ابعاد آن قرار داده‌اند. اعتقاد به توحید، نهایی‌ترین مرز اسلام و کفر است و اصولاً گرایش به وحدت حقیقی در جامعه انسانی از جلوه‌های اعتقاد به توحید است و در نقطه مقابل آن کثرت‌گرایی از ویژگی‌های بارز ماده‌پرستی و شرک به شمار می‌آید.

امام در کتاب سرالصلوة در بیان مقامات معنوی علما بالله پس از ذکر مقدمات سه‌گانه‌ای، چهارمین مقام اولیا را تحقق مقام وحدت می‌دانند و می‌فرمایند:

"در این مقام کثرت قاب قوسین از میان برخیزد و به هویت ذاتیه با جمیع شئون آن، مستهلک در عین جمع و متلاشی در نور قدم و مضمحل در احدیت و فانی در غیب هویت شوند" (خمینی، ۱۳۹۴، ص ۱۰۳). حضرت امام وحدت را از سنخ رحمت و محصول مقدماتی می‌دانند که بدون آنها حاصل نخواهد شد. ایشان می‌فرمایند: "باید کوشش کنید، باید کوشش کنیم که این رحمت ادامه پیدا کند... تفرقه از شیطان است و وحدت کلمه و اتحاد از رحمان است." (خمینی، بی تا، ج ۱۷، ص ۱۸).

شعر عرفانی امام نیز آوای وحدت را در مجموعه نظام هستی تکرار می‌کند، بدان پایه که حتی فریاد اناالحق منصور را نشان انیت و ثنویت می‌داند:

برفراز دار فریاد انا الحق می‌زنی

مدعی حق طلب انیت و آنا چه شد؟

یا در سروده ای دیگر:

فریاد اناالحق ره منصور بود

یا رب مددی که فکر راهی بکنیم (خمینی، ۱۳۷۲، ص ۲۲۶).

حضرت امام در میدان مبارزه نیز یکی از پیشگامان دعوت به وحدت بودند. بخش مهمی از نخستین اعلامیه‌ی تاریخی ایشان که بیش از پنجاه سال پیش با آیه مبارکه "قل انما اعظکم بواحدة ان تقوموا الله مثنی و فرادی" (خمینی، ۱۳۷۲، ص ۲۲۶). آغاز و صادر شده است وحدت امت را به عنوان بستر قیام لله تشکیل می‌دهد. حضرت امام در کتاب چهل حدیث که برای استفاده عموم نوشته شده است در بیانی تاریخی و اخلاقی در معنا و ماهیت وحدت کلمه می‌فرمایند: "یکی از مقاصد بزرگ شرایع و انبیای عظام - سلام الله علیهم - که علاوه بر آن که خود مقصود مستقل است، وسیله‌ی پیشرفت مقاصد بزرگ و دخیل تام در تشکیل مدینه‌ی فاضله می‌باشد، توحید کلمه و توحید عقیده است، و اجتماع در سهام امور و جلوگیری از تعدیات ظالمانه ارباب تعدی است که مستلزم فساد بنی‌الانسان و خراب مدینه فاضله است و این مقصد بزرگ که مصلح اجتماعی و فردی است، انجام نگیرد مگر در سایه‌ی وحدت نفوس و اتحاد همه و الفت و اخوت و صفای باطنی و صداقت قلبی و ظاهری و افراد جامعه به طوری شوند که نوع بنی آدم تشکیل یک شخص دهند، و جمعیت به منزله‌ی یک شخص باشد، و افراد به منزله‌ی اعضا و اجزای آن باشند، و تمام کوشش‌ها و سعی‌ها، حول یک مقصد بزرگ الهی و یک سهم عظیم عقلی که

صلاح جمعیت و فرد است، چرخ زند. و اگر چنین مودت و اخوتی در بین یک نوع و یا یک طایفه پیدا شد، غلبه کنند بر تمام طوایف و مللی که بر این طریقه نباشند، چنانچه از مراجعه به تواریخ خصوصاً تواریخ جنگهای اسلام و فتوحات عظیم آن مطلب خوب روشن می‌شود. مسلمین مأمورند به دوستی و مواصت و نیکویی به یکدیگر و مودت و اخوت. (خمینی، ۱۳۹۰، ص ۵۲).

بر این اساس امام خمینی بر اساس یک مبنای فلسفی و عرفانی به طور اصولی از وحدت حمایت می‌کنند و یکی از تجلیات آن را وحدت بین مسلمین می‌دانند.

۲-۲. وحدت در گفتمان امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

تأکید رهبر فرزانه‌ی انقلاب، بر وحدت بین شیعه و سنی و نقش نخبگان جهان اسلام در این خصوص، امری مهم است؛ تا آن جا که ایشان بر تدوین منشور وحدت اسلامی به همت علمای اسلام تأکید دارند و تشکیل مجمع «التقریب بین المذاهب الاسلامیه» توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در سال ۱۳۶۹ با هدف ایجاد نزدیکی بین شیعه و سنی، از جمله این موارد می‌باشد.

۲-۲-۱. دعوت از علمای دین و مسئولان برای تقویت وحدت

براساس فرمایش مقام معظم رهبری، همه‌ی مسئولان باید برای تقویت اتحاد اسلامی بین شیعه و سنی در داخل و خارج کشور تمام تلاش خود را به کار گیرند. حوزه‌های علمیه و علمای کشورهای اسلامی، باید وحدت اسلامی را مورد توجه قرار دهند. نقش عالمان دینی در هدایت فکری، دینی و سیاسی مردم بر هیچ کس پوشیده نیست، مراجع تقلید و علماء، علاوه بر پرچمداری مبارزات حق طلبانه‌ی مردمی در طول تاریخ، پیشتاز و پیشگام بیداری اسلامی و روشنگری برای مردم بوده و در این زمینه بسیار عمل نموده‌اند. آنان در بیدار کردن مردم نسبت به افکار انحرافی و توطئه‌های شیطانی نقش بسیار مؤثری داشته و دارند (سبزیان، ۱۳۸۶، ص ۷۰).

۲-۲-۲. احترام به عقاید یکدیگر برای حفظ وحدت

ما به همه‌ی می‌گوئیم که احترام یکدیگر را حفظ بکنند و به عقاید و مقدسات هم اهانت نکنند. اگر کسی به بهانه‌ی عقیده‌ای بخواهد به مقدسات دیگران اهانت بکند، از نظر ما به هیچ وجه قابل دفاع نیست. محبت طرفینی است. بایستی همه با هم کمک کنند تا محبت به وجود آید و دشمن نتواند سوء استفاده بکند. دشمنی که نه با شیعه رابطه‌ی خوبی دارد و نه با سنی، بلکه با اصل اسلام مخالف است و نسبت به آن کینه می‌ورزد. بنا به فرموده‌ی مقام معظم رهبری شیعه و سنی باید احترام یکدیگر را حفظ کنند، که این احترام متقابل، وحدت را بین شیعه و سنی ایجاد می‌کند (سبزیان، ۱۳۸۶، ص ۷۳).

۲-۲-۳. حضور مسلمین در مراسمات یکدیگر

ایشان در یکی از سخنرانی‌هایشان فرمودند: «البته، ما یکجانبه حرف نمی‌زنیم. ما به همه‌ی مسلمین عالم - هم سنی و هم شیعه - این سفارش را می‌کنیم حتی داخل کشور خودمان، برداران شیعه و سنی را در کنار هم در نماز جماعت و

صحنه‌ی خونین جنگ و عرصه‌ی مبارزات سیاسی و حضور در صحنه‌های گوناگون انقلاب و در انتخابات و در مجلس شورای اسلامی و در همه جا، با یکدیگر دیدیم و می‌بینیم و هستند. آنها با هم مهربانند و مشکل هم ندارند. همان اسلامی که سنی یا شیعه دارد، مبعوض آمریکا و مرتجعان است. اختلافات داخلی را برای آن زمانی بگذاریم که از طرف هیچ دشمن جهانی تهدید نشویم. اگر چنین روزی پیش آمد، آن وقت مقابل هم بنشینند و سنگ‌هایشان را با هم حک کنند، امروز، وقت این حرف‌ها نیست. لذا من توصیه می‌کنیم هفته‌ی وحدت را - که به مناسبت میلاد نبی اکرم (ص) از دوازدهم تا هفدهم ربیع الاول ادامه دارد - همه‌ی آحاد مردم، مخصوصاً علماء و فضلاء و گویندگان و دانشمندان و افراد صاحب نفوذ گرامی بدارند و این مسأله را به عنوان یک شعار جمهوری اسلامی همیشه نگه دارند (سخنرانی رهبری به مناسبت آغاز هفته وحدت سال ۱۴۳۸ق، سایت تبیان حوزه)..

نتیجه گیری

بیان گردید ایجاد وحدت بین شیعه و سنی، همیشه مورد تأکید قرآن، روایات و علمای اسلام بوده است. اهل عصمت و طهارت (ع) در مواقع مختلف به شیعیان خود این نکات وحدت بخش را توصیه کرده‌اند که از هرگونه سخن و عملی که اختلاف و نزاع و برافروختن جنگ مذهبی را به دنبال دارد، پرهیز کنند. بدون شک این نکات نیازمند تنظیم منشور و تدوین روش کاربردی است که باید از سوی فرهیختگان جامعه اسلامی انجام بگیرد، این منشور باید در جمع عالمانی از شیعه و سنی انجام گیرد و فرهنگ‌سازی و نهادینه شود و به صورت فرهنگی با حرکتی که در جهت ایجاد اختلاف میان مسلمانان است، مبارزه شود. بنابراین به خاطر اهمیت این اجتماع، خداوند در قرآن سوره ای به نام جمعه اختصاص داده است. همچنین کنگره عظیم حج از جمله برنامه‌ها و شعائر دینی است و زمینه پیوندهای عاطفی اجتماعی و مذهبی مسلمانان را فراهم ساخته است و همسانی و همانندی نیت، آداب، مناسک، رنگ لباس حاجیان و حضور هماهنگ آنان از هر ملیت و زبان و مذهبی است. و دلایل مهمی گواه بر زشت بودن تفرقه می باشد.

فهرست منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه، سید رضی، ترجمه دشتی، انتشارات سوره، ۱۳۷۹.
۳. «تفسیر نمونه» مکارم شیرازی، ناصر، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، بی تا.
۴. «تفسیر المیزان»، طباطبایی، سید محمدحسین، انتشارات جامعه مدرسین، بی تا.
۵. تفسیر مجمع البیان، علامه طبرسی، فضل بن حسن، ترجمه ی محمد بیستونی، نشر آفاق، ۱۳۶۹.
۶. «تفسیر قرآن برگرفته از آثار امام خمینی (ره)» ایازی، سید محمد علی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) ۱۳۸۵.
۷. «مبانی، اصول و اهداف سیاست خارجی دولت اسلامی»، حقیقت، سید صادق، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۵.
۸. «وحدت از دیدگاه امام خمینی (ره)، خمینی، روح الله، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۶۸.
۹. «صحیفه نور»، خمینی، روح الله، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، بی تا.

۱۰. «سر الصلاة»، خمینی، روح الله، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۹۴.
۱۱. «شرح چهل حدیث (اربعین حدیث)»، خمینی، روح الله، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰.
۱۲. «دیوان امام»، خمینی، روح الله، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۲.
۱۳. «وحدت جوامع در نهج البلاغه»، سعید بند علی، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۰.
۱۴. «همبستگی ادیان و مذاهب اسلامی» ابراهیم جناتی، محمد، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۱.
۱۵. «پرتوی از نهج البلاغه» زارع، سعید، انتشارات آل محمد، ۱۳۸۲.
۱۶. «آزادی در قرآن»، ایازی، سید محمد علی، مؤسسه ذکر، ۱۳۸۰.
۱۷. «همبستگی مذاهب اسلامی» بی آزار شیرازی، عبدالکریم، انتشارات انصاریان، ۱۳۸۰.
۱۸. «مباحثی پیرامون وحدت اسلامی» ابراهیم سید علوی، نشر مطهر، ۱۳۸۱.
۱۹. «وسائل الشیعه» حر عاملی، مؤسسه آل البيت، ۱۴۱۴.
۲۰. «فرهنگ نامه»، دهخدا، علی اکبر، تهران، دانشگاه تهران، بی تا.
۲۱. «منشور اتحاد ملی و انسجام اسلامی»، سبزیان، علی اکبر، بی نا، ۱۳۸۶.

